

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۱۴۸۲۸

دانشگاه تهران

دانشکده حقوق و علوم سیاسی

عنوان:

بررسی موانع رشد سازمان های مردم نهاد در جمهوری اسلامی ایران

نگارش:

حسین آرامی

استاد راهنما:

دکتر مصطفی ملکونیان

اطلاعات درک سملی بزرگ
تعمیر و بازسازی

استاد مشاور:

۱۳۸۸/۸/۲

دکتر کیومرث اشتریان

پایان نامه کارشناسی ارشد در رشته علوم سیاسی

بهمن ۸۷

۱۲۵۶۴۸

دانشکده حقوق و علوم سیاسی
گروه آموزشی علوم سیاسی
گواهی دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد

هیات داوران پایان نامه کارشناسی ارشد: حسین آرامی

در رشته : علوم سیاسی : گرایش

با عنوان : بررسی موانع رشد سازمانهای مردم نهاد در جمهوری اسلامی ایران

را در تاریخ : ۸۷/۱۲/۴

به عدد	به حروف
۱۸	هجرت ۱۸

با نمره نهایی :

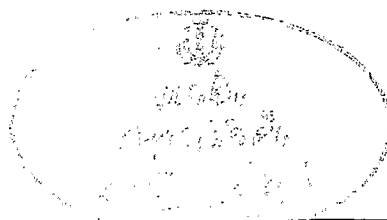
ارزیابی نمود .

۱۸

با درجه :

ردیف	مشخصات هیات داوران	نام و نام خانوادگی	مرتبیه دانشگاهی	دانشگاه یا موسسه	امضاء
۱	استاد راهنما استاد راهنمای دوم (حسب مورد):	دکتر مصطفی ملکوتیان	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۲	استاد مشاور	دکتر کیومرث اشتریان	استادیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۳	استاد داور (یا استاد مشاور دوم)	دکتر سید احمد موثقی	دانشیار	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	
۴	استاد مدعو				
۵	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی گروه آموزشی :	دکتر عبدالرحمن عالم	استاد	دانشکده حقوق و علوم سیاسی	

تذکر : این برگه پس از تکمیل هیات داوران در نخستین صفحه پایان نامه درج می گردد .

چکیده

سازمان های مردم نهاد برای رشد مناسب خود در جمهوری اسلامی ایران باید در حجم و اندازه مطلوبی از سرمایه اجتماعی جای گیرند. و کیفیت مطلوبی از عناصر و اجزاء فرهنگ سیاسی را در کشور تجربه نمایند. این دو عامل از مهمترین عوامل محیطی رشد و توسعه آنان در کشور قلمداد می شود. همچنین برای بالندگی چنین نهادی داشتن چشم انداز، استراتژی، سبک رهبری و مدیریتی مناسب، مهارت کارکنان و مثبت بودن دیگر عناصر حیاتی در عوامل ساختاری و رفتاری سازمانی کاملاً تعیین کننده است. عواملی که به اطمینان فقدان هر یک به شرحی که رفته است می تواند منعی در مسیر رشد سازمان های مردم نهاد در کشورمان باشد.

سازمان های برای موفقیت خود ضمن تعامل هوشمندانه با گذشته و دوری از غلطیدن به کارویژه های احزاب و شگردهای ریاکارانه ی زراندوزان، نیازمند پاسداشت ارزش ها و حسن همجواری با دیگر نهادها ی مستقر در جامعه و بروز کارآمدی و شفافیت در عملکرد و قدرت بسیج امکانات مادی و معنوی داخلی و خارجی هستند تا امکان استفاده از ظرفیت های آنان از سطوح محلی تا بین المللی که گستره جولان آنهاست فراهم شود.

پژوهشگران معتقدند، در تاریخ ایران شواهد زیادی مبنی بر قدمت انواعی از تشکل های مردمی در روستاها و شهرهای آن وجود دارد. که باید با شناخت این پیشینه و امتزاج منطقی آن با دیگر تجارب مفید بشری به جای پشت کردن به آن نسبت به بهره برداری سنجیده از آن جهت نوسازی تشکل های فوق در قالب سازمان های مردم نهاد با فهمی جهانی ولی الگویی وطنی گام برداشت. به گونه ای که بتواند طیف وسیعی از نیازهای به حق جامعه ایرانی را پاسخ شایسته و به هنگام دهد.

تقدیم به نهاد پاک

مردم پاک نهاد

تقدیر و تشکر

بدین وسیله وظیفه‌ی خود می‌دانم مراتب سپاس و قدردانی خویش را از؛
راهنمایی‌های ارزشمند استاد ارجمند جناب آقای دکتر ملکوتیان و مشاورتهای
سنجیده‌ی استاد ارجمند جناب آقای دکتر اشتریان و داوری مجدانه‌ی استاد ارجمند
جناب آقای دکتر موثقی ابراز دارم.
همچنین شایسته است از همکاری کلیه‌ی مسئولین و کارکنان ذی‌ربط در بخشهای
آموزش، تحصیلات تکمیلی و اداری تشکر نموده و توفیق روزافزون همگان را از خداوند
متعال خواستارم.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۲	کلیات پژوهش
	فصل اول : چارچوب مفهومی
۱۶	مقدمه
۲۰	بخش اول: تعاریف
۳۳	بخش دوم: طبقه بندی - محور فعالیت ها
	فصل دوم : چگونگی شکل گیری
۵۰	بخش اول: سمن ها، تهدید یا فرصت
۶۹	بخش دوم: سمن ها و نحوه تعامل با گذشته
	فصل سوم : موانع بیرونی
۸۷	بخش اول: سمن ها و سرمایه اجتماعی
۱۰۳	بخش دوم: سمن ها و فرهنگ سیاسی
	فصل چهارم : موانع درونی
۱۱۸	عوامل بیست و دو گانه سازمانی
۱۵۵	نتیجه گیری
۱۵۹	پیوست ها
۱۹۷	منابع و ماخذ

کلیات پژوهش

اهمیت سازمان های مردم نهاد از جنبه های مختلف قابل بررسی است. از آن جا که نقش آن ها در فرآیند توسعه پایدار مورد توجه محافل علمی و اجرایی است. پژوهش حاضر در این راستا می کوشد تا به صورت روش مند ضمن مطالعه آن ها به موانع رشدشان در کشور بپردازد. در اینجا به اختصار کلیات پژوهش به شرح زیر ارائه می شود.

۱- موضوع

بررسی موانع رشد سازمان های مردم نهاد در جمهوری اسلامی ایران

۲- بیان مسئله

نیاز انسان ها به همکاری با یکدیگر در زمان و مکان های مختلف سبب شکل گیری نهادهای گوناگونی شده است. آن ها به واسطه همکاری با یکدیگر قادر گردیده اند با مشکلات روبرو شده و بر آن غلبه کنند. این همکاری مستمر در گذر زمان و متأثر از تحولات جوامع، قالب های متفاوتی را تاکنون تجربه کرده است.

دنیای نوین برای همکاری، سازمان های مردم نهاد را قالب پیشنهادی خود ساخته است. شرایط بسیاری سبب شد تا ملت ها هم پای با نوسازی خویش، به تدریج به ضرورت نوعی از مشارکت در امور مربوط به دولت و ملت پی ببرند و با سازماندهی خویش در این چارچوب شکل جدیدی از تعامل با دیگر نهادهای مستقر در پیرامون خود را طرح کنند. این ساختار با توجه به بهره گیری مستقیم از قدرت و مشروعیت مردم ظرفیت تغییر در ساختارهای دیگر را هم می تواند به خرج دهد.

آن ها به صورت نهادها و مؤسساتی کارآمد مطرح هستند. چرا که به خاطر مردمی بودنشان از نفوذ اجتماعی لازم برخوردارند. امتیازی که دستگاه‌های دولتی معمولاً به راحتی قادر به دریافت آن نیستند. نهادینه‌سازی انرژی سرشار آن ها، گستره حضور از سطوح محلی تا بین‌المللی، تنوع کارکردی قابل توجه، کارآیی نسبی در مقایسه با رقباء، انعطاف‌پذیری و ده‌ها خصلت دیگر می‌تواند علاوه بر اعتلای اهداف ملی، امکان دستیابی و ارتقاء بخشی به اهداف منطقه‌ای و بین‌المللی را نیز فراهم آورد. عناصری که دولت‌ها، نهادهای بین‌المللی و دیگر بازیگران ملی و فراملی را به فکر فرو داشته تا راه‌های بهره‌برداری از آن را مرتباً پی‌جویی کنند.

اما سازمان های مردم نهاد باید به دور از تمام شیوه‌های غیر مردمی، توان خویش را در حل و فصل مشکلات مهم جامعه اثبات کنند. آن ها باید بتوانند به نیازهای اجتماعی به شکل کارآمد و اثربخش پاسخ مناسب بدهند. بسیاری از این سازمان ها با دقت مورد تحلیل و بررسی همه جانبه قرار می‌گیرند تا به نسبت شدت تقاضاها میزان مسئولیت‌پذیری آن ها مورد تحلیل و ارزیابی قرار گیرد.

به هر حال جوامع در جستجوی روش‌های نو و مفید برای عرضه کالاهای مهم اجتماعی در زمینه‌های مختلف خصوصاً بهداشت، آموزش، خدمات اجتماعی، محیط زیست، زنان، کودکان و توسعه هستند. آن ها در هر مقطعی به رهیافت‌های قبلی با دیده تردید می‌نگرند. از این رو سازمان های جدید فرصت‌های جدیدی را در اختیار دارند تا با یافتن آن ها و اتخاذ استراتژی‌های مناسب و خلاقانه از رهیافت‌های گذشته عبور و دستاوردهای نوین را ببار آورند.

در کشور ما بر پایه تحقیقات علمی و رعایت اصول کارشناسی باید بتوان الگوی کاربردی متناسب با شرایط جامعه ایران اسلامی ارائه داد تا ضمن پایداری سازمانی و تعامل سازنده با اجزای مختلف جامعه میل حکومت را نیز از مبنای خدمت‌رسانی به توانمندسازی جامعه تغییر دهد و چشم‌انداز خود را در فرآیندسازی ابتکارات جمعی به منظور بهم پیوستگی بین‌المللی و استقرار شکل نوینی از همکاری جهانی ترسیم و دنبال کنند. کاری که بشر امروز سخت محتاج رسیدن به آن است.

استقرار در چنین فضای مناسبی چه در سطح ملی و چه فراملی و نحوه تعامل با تشکلهای مردمی به عنوان پدیده اجتماعی متأثر از میزان رشد و توسعه مفاهیم بنیادین مردم‌سالاری از یک سو و عوامل ساختاری از سوی دیگر است.

سازمان‌یافتگی در حیطه عمومی مستلزم پالایش در جنبه‌های متعدد فرهنگ سیاسی و به اندازه‌گی سطح مطلوبی در منابع غیر مادی جوامع برای پدیداری مناسب نهادهای فوق در میان آنان است.

سازمان‌دهی هدف‌مند در این حوزه می‌تواند بسیاری از دیدگاه‌های منجر به ظهور دولت‌های رفاه و مدل‌های توسعه فراهم آمده از آن را با چالش مواجه سازد و بدون تقبل پیش‌فرض‌های آنان عملاً به تجدید حیطه مداخله دولت در امور شهروندان و تجدید حیطه مداخله شهروندان در امور جاری خویش منجر شود. اگر در این میان از سر سنجیدگی "توانمندسازی" ویژگی مطلوب حکومتی قرار گرفت، "توانمند شدن" هم وظیفه شهروندی می‌شود.

حضور همه این مفاهیم مثبت سبب شده تا با انگیزه‌های متفاوت سازمان های مردم نهاد به دنبال پذیرش حوزه مهمی از فعالیت‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و ... در کنار دیگر بخش‌های جامعه بنام خود و به عنوان بخشی مستقل، تأثیرگذار و متعامل باشند.

در جمهوری اسلامی ایران با توجه به پذیرش مشارکت مردم در ابعاد گوناگون آن، در مبانی دینی، قانون اساسی و به نحوی در قوانین موضوعه و علیرغم وجود پیشینه بر اهل نظر انتظار می‌رفت که با جد و جهد در به کفایت رساندن منابع پایه‌ای و مزاحمت‌زدایی از لایه‌های سربار حوزه فرهنگ یکی از غنی‌ترین نوع تشکل‌های مردمی با عنوان بسیار حساب شده و سنجیده مردم نهاد- بر خلاف نام سلبی غیر دولتی- در این سرزمین متولد، متکامل و متکثر گردد. به زعم اینجانب ملت و دولت ایران با انتخاب نام مردم نهاد برای این نوع تشکل ها گامی فراتر از ترجمه ی یک عنوان برداشته و خواسته تا مسیر خود را از آن دسته از سازمان های به ظاهر مردمی و مشهور به غیر دولتی که پوششی برای ضربه زدن به دولت ها و ملت های آزاده جهان است کاملاً جدا کند. و باید در ادامه این راه صواب عملاً مبلغ و مروج حقیقی سازمان های واقعا مردمی در کشور و پهنه عالم گردد.

به هر حال عرضه قالب مذکور از سوی کشورهای غربی فرصتی است تا به جای افراط و تفریط در مدح و ذم آن که نفعی جز خلل در شناخت و انحراف از بهره‌مندی از ابزار به بار نمی‌آورد، با استفاده از منابع یاد شده با واکاوی و بازشناسی آن علل نحیفی موجود را یافته و مسیر برومندسازی‌شان را ابتدائاً با تعریف وطنی از آن هموار کنیم. و در پی این ضرورت به جای تاختن بر وضعیت قانونی و محدوده حکومتی- کاری که در این تحقیق عهده دارش نیستیم- روش‌مند

درون سازمان‌ها تحلیل عملیاتی کنیم تا به نابلدی آن‌ها در استفاده از فرصت‌ها و ظرفیت‌های موجود داخلی و خارجی پی ببریم.

مسئله پژوهشی من عبور این مفهوم از ایستگاه‌های تحقیقاتی بارزی چون سرمایه اجتماعی و اعلام کاستی در آن، فرهنگ سیاسی و معرفی عناصر مزاحم و برش به درون سازمان‌ها و بیان فهرستی از موانع رشد درون‌زای آنان است. با استفاده از مدل مفهومی گروسمن دوایر متداخل و غیر هم‌مرکز، رفت و برگشتی میان مفاهیم اصلی در هر ایستگاه در طول مسیر تحقیق به چشم می‌خورد. آن‌طور که در جایی از بدبینی، به عنوان عنصر مزاحم در فرهنگ سیاسی مشارکتی یاد شده و سایه مانع رشد او را در سرمایه اجتماعی و در چند و چونی واژه مهمی چون اعتماد نشان داده‌ام و در کالبدشکافی درون، رگه‌های رنگارنگ هر دو را در ده‌ها عنوان که شاید بتوان بسته‌شناسه عوامل رفتاری و سازمانی نامید در گیرودار جدی می‌بینیم. نوعی در هم تنیدگی بین مفاهیم و موضوعات که کار بررسی ما را دشوارتر ولی واقعی و کاربردی می‌سازد. تا چاره‌جویان به جای تکه‌برداری (نگاه اسلایدی) که خود ایجاد چاله‌ای افزون در مسیر است در اندیشه اصلاح موانع قرار بگیرند.

۳- اهداف پژوهش

هدف اصلی:

شناخت موانع بیرونی و درونی سازمان‌های مردم‌نهاد به منظور هموار ساختن راه رشد آن‌ها در کشور با انگیزه استفاده مطلوب از ظرفیت‌های تشکلهای مردمی در جمهوری اسلامی ایران است.

اهداف فرعی:

- ۱- توجه همزمان به موانع زمینه‌ای و درونی در سازمان های مردم نهاد
- ۲- تبیین موضوع برای رسیدن به درک و ادبیات مشترک در سازمان های مردم نهاد
- ۳- جاگیری موانع برشمرده در بین دو سویه تحلیل‌های متداول در حوزه سازمان

های مردم نهاد

۴- اهمیت و ضرورت تحقیق

جهان طی دو دهه گذشته شاهد رشد سازمان های مردم نهاد بوده است. از آن ها به عنوان ابزارهای استقرار مردم سالاری یاد شده و موجب رونق آن می‌شوند. سازمان های مذکور از طریق ایجاد بسترهای ارتباط و مشارکت به مانند وزنه تعادل میان دیگر بخش‌های جامعه عمل می‌کنند و تشکل‌پذیری را در کشورهایی با خصوصیات ما تسریع می‌بخشند. سازمان های مردم نهاد به رغم همه کارکردهای مثبتی که در توسعه جوامع داشته‌اند ولی از رشد متفاوتی در کشورهای مختلف برخوردارند. در کشوری مانند فرانسه حدود ۷۰۰/۰۰۰ تشکل مردمی و در کشورهای دیگر مانند مصر حدود ۱۵۰۰۰ تشکل ثبت شده وجود دارد. در جمهوری اسلامی ایران هرچند پس از دوره دفاع مقدس تشکیل آن ها در مقاطعی از آهنگ توسعه قابل توجهی برخوردار بوده ولی در مقایسه با داشته‌ها و بایسته‌ها و مطلوب نظام اسلامی جای تلاش بسیاری باقی مانده است. این در حالی است که با توجه به فزونی و شدت تقاضاهای اجتماعی و ظرفیت پاسخگویی در نهادهای مشارکتی رفع موانع رشد آن ها و پژوهش در آن مهم و ضروری است.

۵- ادبیات موضوع

در طی تحقیق قلت متون علمی جامع و مستقلی که به زبان فارسی اختصاصاً موضوع سازمان های مردم نهاد را در ابعاد مختلف نظری آن مورد مذاقه قرار داده شده باشد جلب توجه می نمود و به نظر می رسد هنوز جا دارد، آثار متعدد دیگری از زیور طبع بگذرد. لیکن به اختصار موارد زیر را می توان فهرست کرد:

- در همایش توسعه نظام اداری نوشتاری با عنوان شناخت سازمان های غیر دولتی از سوی آقای موسی کاظمی ارائه شده که در آن می توان به نمایی از آن ها و تاثیرشان در ساختار اداری دست یافت.

- گزارش ملی سازمان های غیر دولتی زنان در جمهوری اسلامی ایران، مرکز مشارکت زنان ریاست جمهوری. در این گزارش سعی شده به صورت خبری به رشد مثبت این سازمان ها با حضور بانوان و عمدتاً در حوزه خانواده و محیط زیست در دهه اخیر پردازد.

- مجموعه مقالات زن و مشارکت و برنامه ریزی برای توسعه پایدار، صندوق جمعیت سازمان ملل متحد. مجموعه مقالاتی است که با محوریت زنان و نحوه و میزان مشارکت آنان در توسعه کشور تنظیم شده است.

- پایان نامه کارشناسی ارشد با عنوان بررسی نقش سازمان های غیر دولتی زیست محیطی در دستیابی به مشارکت های مردمی نگارش آقای فرهاد امینی. که عمدتاً به پایش های مشارکتی زیست محیطی پرداخته شده است.

- مقاله یونسکو و سازمان های غیر دولتی نگارش مجید بزرگمهری. که در آن اقبال

یونسکو از این سازمان ها و موفقیت های بدست آمده در کشورهای مختلف متناسب با

اهداف آنان مورد بحث و بررسی قرار گرفته است.

- خلاصه نتایج و گزارش UNDP درباره سازمان های غیر دولتی در ایران نگارش

هادی دریایی. گزارش های متعدد و متنوعی برای UNDP و دفتر آن مستقر در تهران

تهیه شده است. هم چنین این نهاد وابسته به سازمان ملل خود نیز گزارش های ادواری

مفصلی را منتشر می سازد که هر دو قابل بهره برداری است. در اینجا نگارش وی مورد نظر

بوده است.

همچنین مجموعه مقالات منتشره توسط وزارت کشور و ویژه نامه همایش کشوری سازمان های

غیر دولتی ایران از جمله تلاش های علمی و عملی صورت گرفته در این حوزه است که منجر به

حسن سابقه در پرداخت به این موضوع گردید و از آن ها به طور موردی بهره برداری شده که

لیست کامل آن در بخش منابع آورده شده است.

۶- سؤال پژوهش

سازمان های مردم نهاد برای رشد و گسترش خود در جمهوری اسلامی ایران با چه موانع

بیرونی و درونی روبرو هستند؟

۷- فرضیه های پژوهش در ایران

۱- بین تبیین صحیح و مستقل مفهوم سازمان مردم نهاد و میزان رشد ارتباط وجود

دارد.

۲- بین سرمایه اجتماعی و سطح آن و میزان رشد در سازمان های مردم نهاد ارتباط وجود دارد.

۳- بین عناصر و اجزاء فرهنگ سیاسی و کیفیت آن ها و میزان رشد در سازمان های مردم نهاد ارتباط وجود دارد.

۴- بین عوامل ساختاری و رفتاری سازمانی و میزان رشد در سازمان های مردم نهاد ارتباط وجود دارد.

۸- داده‌های پژوهش

- استفاده از متون علمی اختصاصی و مرتبط با موضوع به صورت مطالعه کتابخانه ای

- استفاده از ترجمه‌های آزاد چند منبع مطرح و به روز انگلیسی

- استفاده موضوع محور از منابع دفتر مطالعات و تحقیقات وزارت امور خارجه، مرکز

مشارکت امور زنان ریاست جمهوری، وزارت کشور، سازمان محیط زیست، سازمان ملی

جوانان، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری

- استفاده از اسناد و مقالات ارائه شده توسط نهادها و مقامات رسمی کشور در مجامع

و نهادهای بین‌المللی

- استفاده موردی از مقالات مرتبط با موضوع، چاپ شده در روزنامه‌ها و مجلات داخلی

- استفاده موردی از منابع یونسکو و برنامه عمران ملل متحد و گزارش‌های ارسالی به

آنان یا منتشره توسط آن ها

-استفاده از ویژه نامه ها و گزارش نشست‌های داخلی سازمان های مردم نهاد موجود در

کشور

-شرکت در تمام نشست‌های اصلی آنان در طی جدول زمان‌بندی مراحل پژوهش

-استفاده از نظرات فعالان سازمان های مردم نهاد و مراجع رسمی مرتبط با آنان

۹- مشکلات و تنگناهای پژوهش

از آن جا که موضوع سازمان های مردم نهاد مبحث نسبتاً جدیدی در کشور تلقی می‌شود، به نظر می‌رسد مطالب نظری علمی و مستند قابل اتکایی به فراوانی در دسترس پژوهشگران قرار ندارد. و از جنبه مطالعات میدانی و کاربردی نیز مطالعات پراکنده و قلیلی راجع به آن ها توسط نهادهای دولتی و غیر دولتی صورت گرفته که اکثراً با نگرشی متفاوت از فرضیه‌های این پژوهش به نگارش درآمده است.

همچنین پاسخگویی به منظور در اختیار داشتن همین منابع نیز به راحتی صورت نمی‌پذیرد و در نهایت اینکه ضعف اطلاعات و آمار و بایگانی نامنظم و عدم تبدیل اطلاعات موجود سازمان های مردم نهاد ثبت شده به داده‌های قابل استفاده برای پژوهشگران از تنگناهای جدی در این پژوهش است. که تلاش های قابل توجهی برای رفع مشکلات مذکور در شرف انجام است.

۱۰- روش‌شناسی پژوهش

انتخاب متدولوژی پژوهش یکی از مهم‌ترین و فنی‌ترین مراحل است که پژوهشگر باید با حساسیت ویژه آن را در کانون توجه خود قرار دهد. بر این اساس در این تحقیق تلاش شده تا ضمن تهیه نقشه ذهنی و مدل مفهومی بطور هدفمند گردآوری داده‌ها صورت گرفته و مورد

تجزیه و تحلیل قرار بگیرند. این نقشه به تناسب سطح مطالعات، حجم داده‌ها و نوع موضوع برای هر پژوهشگر متفاوت است و مبتنی بر آن نقشه عملی بدست می‌آید.

همچنین تمام مطالعات تحقیقی بر یک چارچوب مفهومی^۱ قرار دارد. این چارچوب با عناوین متعدد دیگری چون نظری^۲، ذهنی^۳ و تحلیلی^۴ شناخته می‌شود و بر اساس آن پژوهشگر روابط بین عواملی که در ایجاد مسئله مهم تشخیص داده شده‌اند، را بدست آورده و نظر خود را ابراز می‌دارد. هرچند بعضی از اندیشه‌ورزان این حوزه معتقدند نظر فوق می‌تواند استنتاجی از نتایج تحقیقات قبلی پیرامون مسئله باشد.

در این پژوهش بر اساس مدل دوایر متداخل غیر هم مرکز سه دایره اصلی یعنی حلقه عوامل زمینه‌ای که در آن شرایط بیرونی بررسی شده، حلقه عوامل رفتاری سازمانی که به بررسی عوامل انسانی و روابط آن‌ها توجه داشته و حلقه عوامل ساختاری سازمانی که در برگیرنده عناصر، عوامل و شرایط فیزیکی و غیر انسانی سازمان است و به گونه‌ای هر دایره در دیگری ورود و خروج پیدا کرده مورد نظر و بررسی بوده است. که به دلیل اشتراک پاره‌ای علل، دو دسته عوامل اخیر به عنوان موانع درونی مورد بررسی قرار گرفته‌اند.

در حلقه عوامل بیرونی یعنی آنچه که در ید مستقیم سازمان نیست، سرمایه اجتماعی و فرهنگ سیاسی و کیفیت آن‌ها در تناسب با تعدد و کمیت آن‌ها در ایران مورد بررسی قرار گرفته و در حلقه عوامل درونی یعنی آنچه از اراده و اختیار آن‌ها می‌گذرد به موارد متعددی مانند کلی و مبهم بودن اهداف، سبک مدیریت، استراتژی، مهارت کارکنان، چگونگی تنظیم ارتباط با دیگر

1- Conceptual Model

2- Theoretical Frame work

3- Mental Map

4- Analytical Instrument

نهاد های دولتی و غیر دولتی، نگرش ها و قدرت بهره برداری از امکانات مادی و معنوی موجود مورد بررسی قرار گرفته است.

۱۱- تعاریف مفاهیم

۱- سازمان های مردم نهاد^۱

در این پژوهش سازمان مردم نهاد، اجتماع قانونمند افراد هم هدفی است که بر مبنای ارزش های دینی و ملی با بسیج امکانات مادی و معنوی داخلی و خارجی داوطلبانه و مستقل از نظام دولتی تشکیلات کارآمد و شفاف را برای پاسخگویی سازنده به یکی از نیازهای جامعه برپا نموده و فارغ از اهداف معمول احزاب و سوداگرایان، همجوار با دولت متعهد به ایفای وظایف و اهداف سامانی خود هستند.

۲- عوامل زمینه ای^۲

آن دسته از عواملی است که سازمان را احاطه نموده و با آن تأثیر و تأثر متقابل داشته و خارج از کنترل سازمان می باشند. عوامل زمینه ای این پژوهش عبارتند از: سرمایه اجتماعی و فرهنگ سیاسی.

۳- عوامل رفتاری^۳

شامل عوامل انسانی و روابط آن ها در درون سازمان است. آن ها عوامل پویایی بخش و زنده سازمانی تلقی می شوند و هر آن چه به بطور مستقیم مربوط به نیروی انسانی است در این بخش قرار می گیرد.

1- Non- Governmental Organization (NGOs)

1- Context Factors

2- Content Factors